

Mgr. Martin Vyskočil
Policejní akademie České republiky v Praze
student doktorského studia

Kriminalisticko-taktická metoda výslechu v souvislosti s vyšetřováním trestného činu pojistného podvodu

Úvod

Předkládaný článek se zabývá problematikou kriminalisticko-taktické metody výslechu v souvislosti s vyšetřováním trestného činu pojistného podvodu v segmentu pojištění motorových vozidel.

První část přehledového článku, se zaměřením na kriminalisticko-taktickou metodu výslechu, obsahuje obecné vymezení pojmu, cílů, druhů, přípravy, stádií, taktiky a dokumentace výslechu. Důležitou a nezastupitelnou roli v teoretické části výslechu tvoří různé psychologické přístupy a teorie, těmito se však autor v předkládaném textu, z důvodu velkého rozsahu problematiky, extenzivněji nevěnuje.

Druhá část předkládaného příspěvku se zabývá konkrétními specifiky kriminalisticko-taktické metody výslechu ve vztahu k trestným činům pojistného podvodu v segmentu pojištění motorových vozidel, zejména k přípravě výslechu, typickým výslechovým situacím a individuálním přístupům k výslechu svědků, poškozeného a obviněného.

Ke zpracování příspěvku byly využity následující metody: analytické, syntetické a komparativní. K získání nových poznatků vedly konzultace s odborníky, praxe a studium trestních spisů.

Výslech

Výslech je *nejrozšířenější metodou kriminalistické praxe*, v určitých případech je jediným prostředkem k získání důkazů k objasnění věci. Podstatou výslechu je *získání informací z paměťových stop jejich reprodukci*. Za paměťovou stopu považujeme odraz objektivní reality, který vznikl a formoval se ve vědomí člověka v příčinných souvislostech s kriminalisticky významnou událostí.

Výslech je specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se získávají formou výpovědi, za zákonem stanovených podmínek a z důvodů stanovených zákonem, kriminalisticky a právně relevantní informace uložené ve vědomí člověka. **Cílem** je získávání úplných a věrohodných informací o skutkových okolnostech objasňované události.¹

¹ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 100-102.

Druhy výslechu

Z pohledu kriminalistické teorie lze rozlišovat různé **druhy výslechu**, nejčastěji je uváděno členění:¹

a) podle procesního **postavení vyslýchaného**

V případě rozlišování druhů výslechu podle procesního postavení vyslýchaného, je hlavním kritériem postavení vyslýchaného podle trestního řádu. Podle uvedeného kritéria členíme výslech následujícím způsobem:

- *Výslech osoby vyzvané k podání vysvětlení*
 - o Výpověď sui generis, která zpravidla nemá v trestním stíhání důkazní status, ale je významná z procesního hlediska.
- *Výslech podezřelého/obviněného*
 - o Procesní postavení osoby se mění v průběhu trestního řízení, vyslýchaný zná všechny okolnosti objasňované události a jde o zcela zásadní druh výslechu.
- *Výslech svědka*
 - o Získání všech kriminalisticky relevantních informací, které svědek vnímal.
- *Výslech poškozeného*
 - o Samostatná kategorie z důvodu rozdílné motivace od svědka.
- *Výslech znalce*
 - o Znalec se nejčastěji odborně vyjadřuje k objasňovaným skutečnostem písemně, ve formě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku, z procesního hlediska je přípustné provedení důkazu znalcem prostřednictvím výslechu.

b) podle **vybraných kriminalisticko-taktických hledisek**

Členění podle vybraných kriminalisticko-taktických hledisek:

- *Věk*
 - o Vyslýchané osoby dělíme na nezletilé, mladistvé, dospělé a staré.
- *Kriminální zkušenost*
 - o Z pohledu taktiky je zásadní, zda má vyslýchaná osoba zkušenosti s výslechem a s taktickými postupy při výslechu. Rozlišujeme vyslýchané osoby na: netrestané nevyslýchané; netrestané vyslýchané; trestané.
- *Mentální úroveň*
 - o Taktiku výslechu je nutné přizpůsobit mentální úrovni vyslýchaného jedince, kdy rozlišujeme např.: osoby se sníženým intelektem; osoby s psychickým onemocněním; osoby s omezenou nebo zbavenou způsobilostí k právním úkonům.

¹ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 102-104.

- *Fyzický stav*
 - o V určitých případech je nutné vyslechnout osoby nemocné, zraněné, umírající a jiné osoby v nestandardním fyzickém stavu. Zvláštěností je zpravidla přizpůsobení taktiky výslechu ke změně místa výslechu.

Příprava výslechu

Provedení kvalitního výsledku předchází nezbytná pečlivá **příprava**, která zahrnuje sestavu činností, které je zapotřebí provést, aby bylo zdárně dosaženo cíle výslechu. Přípravu výslechu dělíme na 2 části: *obsahovou* a *organizačně-materiální*.

Cílem **obsahové etapy přípravy** je, aby vyslychající shrnul všechny neobjasněné okolnosti události a informace, které jsou vyslychanému známé a zároveň informace, které jsou známé z předchozího provedeního šetření. Obsahovou část přípravy výslechu dělíme na analytickou a syntetickou fázi.

Analytická fáze obsahové části přípravy výslechu má silný dopad na kvalitní zpracování souboru otázek a zpracování plánu výslechu. Analytická fáze přípravy výslechu spočívá v analýze dosud shromážděných důkazů a v analýze osoby a osobnosti vyslychaného před výslechem.¹ Vyslychající zjišťuje rozpory a neúplnosti materiálů a zároveň vyhodnocuje shromážděné materiály, které jsou rozdělovány na materiály důkazní (použitelné v trestním řízení jako důkazy) a pomocné (informačního charakteru, nemají důkazní charakter, ale taktický mají význam). Mezi důkazní materiály patří: protokoly o vykonaných úkonech vč. příloh; zajištěné stopy, věcné a listinné důkazy; znalecké posudky, odborná vyjádření; oficiální zprávy úřadu aj. Analýza osoby a osobnosti vyslychaného je získání poznatků z dostupných zdrojů pro předvídání chování vyslychaného v průběhu výslechu a stanovení vhodných taktických postupů.

Syntetická fáze přípravy výslechu spočívá ve volbě taktických záměrů vedení výslechu a ve vypracování plánu výslechu. Je faktem, že průběh výslechu nelze jednoznačně předvídat a může dojít pouze k částečné realizaci stanoveného plánu výslechu, v takovém případě je zapotřebí operativně změnit taktiku výslechu. Taktické záměry obsahují zpravidla:

- určení cíle výslechu,
- určení pořadí výslechu u jednotlivých osob,
- určení vhodného času a místa výslechu,
- určení pořadí otázek,
- určení zda a jaké věcné a listinné důkazy, materiály budou či mohou být předloženy vyslychanému,
- určení zda provést konfrontaci či rekognici,
- k navození správného postoje a vztahu vyslychajícího k vyslychanému, na začátku i v průběhu,
- určení osob přítomných při výslechu a jejich rozmístění v místnosti,
- určení technických prostředků, které budou použity,

¹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. 1. vydání. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 355.

- zhodnocení schopností vyslychajícího, jeho odborné připravenosti a znalosti případu.

Plán výslechu lze z kriminalistického hlediska rozdělit na: plán zajištění výslechu a plán vedení výslechu. Plán výslechu je formován složitostí případu, předpokládanou složitostí výslechu a schopnostmi vyslychaného. Může mít písemnou formu nebo jen v paměti vyslychajícího.

Organizačně materiální příprava výslechu vychází z výsledků přípravy obsahové a zahrnuje: *volbu vhodného prostředí; volbu a přípravu potřebných technických prostředků; určení okruhu osob přítomných při výslechu; organizační zajištění výslechu.*

Výslechové prostředí je rozdělováno na vnější a vnitřní. *Vnější* výslechové prostředí je místo, kde se výslech koná, obvykle jde o kancelář vyslychajícího a výjimečně výslechovou místnost, pokud je k dispozici. Ve speciálních případech je výslech prováděn i na jiném místě např. zdravotní zařízení. *Vnitřní* výslechové prostředí je klima výslechové místnosti, které je ovlivňováno souhrnem různých faktorů, např. zařízení místnosti, teplota, osvětlení, čistota, rozmístění přítomných osob, rušivé vlivy aj. Příznivé klima působí pozitivně na psychiku vyslychajícího a vyslychaného a je vhodné pro kvalitní provedení výslechu. S volbou a přípravou vhodných technických prostředků souvisí také jejich přezkoušení a odstranění případných nedostatků nebo jejich nahrazení funkčními. Organizační zajištění spočívá v zajištění účasti jeho účastníků a technických prostředků, je postupováno podle zpracovaného taktického záměru a při dodržení plánu výslechu.¹

Stadia výslechu a typické výslechové situace

Kriminalistika rozlišuje tři základní stadia výslechu: a) *úvodní stadium*, b) *stadium souvislého líčení (monolog)*, c) *stadium otázek a odpovědí (dialog)*

Po splnění procesních povinností výslechu (ověření totožnosti, poučení o právech a povinnostech, seznámení s předmětem výslechu apod.), je důležité uvést některé významné znaky *úvodní části výslechu*, je to formování psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným, a to vyvoláním a posílením zájmu pravdivě a úplně vypovídat, protože v praxi dochází k situacím, kdy vyslychaný nemá zájem vypovídat vůbec nebo nemá zájem vypovídat pravdivě. Závěrem úvodní fáze je vyslychaný vyzván, aby se souvisle vyjádřil k předmětu výslechu. Při *monologu* vyslychaného se nedoporučuje přerušovat výpověď, pokud výrazně neodbočuje od předmětu výslechu, ale v některých případech je vhodné ho vyzvat, aby některé části blíže popsal a objasnil. V tomto stadiu je zásadní kriminalisticko-taktický postup – analýza výpovědi v průběhu výslechu, kdy vyslychající analyzuje informace poskytované vyslychaným, provádí průběžnou komparaci s dosud získanými důkazy a informacemi, zjišťuje vnitřní shody výpovědi a vyjasňuje další okolnosti. Do výpovědi vyslychaného se nezasahuje ani v případě, kdy vypovídá zjevně nepravdivě.

V posledním stadiu – *dialogu*, dochází k doplnění, upřesnění, odstranění rozporů a prověření výpovědi. V této fázi je zjevně výrazná aktivita vyslychajícího, který

¹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze. 1. vydání.* Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 355-361.

STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 108-110.

aplikuje taktické postupy prostřednictvím formulování a kladení otázek, předkládáním důkazů, tím se přímo účastní na formulaci výpovědi. Fáze dialogu vyžaduje pečlivou přípravu a detailní znalost případu. Přesné protokolování položených otázek je vhodné z důvodu případného posouzení, zda výslech probíhal v mezích zákona.¹

Při výslechu se zpravidla setká vyslychající se třemi *výslechovými situacemi*:²

- vyslychaná osoba **chce** vypovídat pravdu, pravdivě vypovídá a její výpověď je relativně **úplná**,
- vyslychaná osoba **chce** vypovídat pravdu, ale její výpověď je nepřesná, **neúplná** a v některých epizodách je v rozporu s objektivně zjištěnými fakty,
- vyslychaná osoba **nechce** pravdivě vypovídat a pravdivě **nevypovídá**.

Taktika výslechu

Taktika výslechu je tvůrčí proces vyslychajícího, kdy vyslychající pomocí systému aplikace neefektivnějších taktických postupů pro dosažení cíle získá pravdivou výpověď. Němec³ definuje taktiku výslechu tímto způsobem: *Taktika výslechu je aktivní tvůrčí proces skládající se z myšlenkových operací vyslychajícího, jehož výrazem je souhrn aplikovaných neefektivnějších postupů pro řešení obecné úlohy výslechu v konkrétním případě.*

Kriminalistická teorie rozlišuje 4 základní taktické postupy výslechu.

Obligatorní taktické postupy – při všech stádiích výslechu:

1. Formování kontaktu vyslychajícího s vyslychaným

- a. Vhodný způsob vyzvání osoby k výslechu.
- b. Vytvoření správné výslechové situace.
- c. Správný způsob chování vyslychajícího.
- d. Vhodná forma seznámení vyslychaného s jeho procesním postavením a předmětem výslechu.
- e. Poznání osobnosti vyslychaného a volba vhodného psychologického přístupu.
- f. Při navazování a formování kontaktu, platí zásada, že vyslychající se nesmí snažit o navázání kontaktu s vyslychaným pomocí různých nereálných slibů.

2. Analýza výpovědi v průběhu výslechu

- Zjišťování pravdivosti a věrohodnosti výpovědi a postoje vyslychaného k předmětu výslechu. V průběhu výslechu provádí vyslychající zároveň analýzu nonverbálních projevů vyslychaného.
 - a. Komparace údajů ve výpovědi s ostatními údaji.
 - b. Verifikace vnitřní shody údajů ve výpovědi.
 - c. Vyjasnění dalších okolností.

¹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 470-473.

² Tamtéž, s. 473-476.

³ NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003, s. 31.

Fakultativní taktické postupy:

3. Psychologická pomoc vyslychanému, aby si vybavil zdánlivě zapomenuté, překonal chybné vzpomínky i subjektivní nedostatky reprodukce

- zpravidla jde o poskytnutí pomoci svědkovi, který chce pravdivě vypovídat. U poškozených musí vyslychající brát v úvahu osobní zainteresovanost, která může vést k neadekvátnímu vnímání.
 - a. Doporučení vyslychanému, aby vypovídal maximálně podrobně, v chronologickém sledu i o okolnostech, které považuje za nedůležité, a aby uvedl prameny, od nichž informace získal i uvedl, kdo je může potvrdit.
 - b. Neuspěchat výpověď vyslychaného, některé osoby potřebují delší dobu na vybavení informací.
 - c. Orientovat vyslychaného k vybavení si mezních detailů (př. čas příjezdu, mimořádná událost) a zároveň na vybavení si celkové situace, okolí, počasí, světla, svých reakcí, časového sledu aj.
 - d. Využití principu kauzality, pochopení události jako příčiny určitého následku.
 - e. Orientace vyslychaného na okolnosti, které si dobře pamatuje a později, aby se pokusil o vybavení si okolností, které mu jsou nejasné.
 - f. Využití principu asociace – fotografie, nákresy, plánky, tel. seznam, abeceda aj.
 - g. Použití jiných kriminalisticko-taktických metod – provedení prověrky na místě, rekognice či konfrontace.

4. Psychologické působení na vyslychaného k překonání jeho orientace vypovídat lživě nebo vypovídat odmítá

- Z legislativního hlediska je přípustná pouze forma přesvědčování, a to i za působení na city a rozum. Nelze uplatnit techniky související s násilím, hrozbami a vydíráním.
- Primární zásadou je předejít lži než ji později pracně vyvracet.
 - a. Využití stavu emocionálního napětí.
 - b. Odhalení, objasnění a odstranění příčin nepravdivé výpovědi.
 - c. Stimulování kladných vlastností.
 - d. Využití vnitřních rozporů výpovědi a rozporů výpovědi s jinými důkazy.
 - e. Využití reflexivního myšlení lživě vypovídajícího.

Dokumentace výsledku

Dokumentace výsledku je mimořádně důležitou částí výsledku, musí jít o objektivní zachycení kriminalisticky relevantních informací obsažených ve výpovědi osob. Obligatorně dochází k písemné dokumentaci v podobě protokolu, v kterém je zachycen průběh a obsah výpovědi, rozlišujeme části, zda šlo o monolog vyslychaného nebo odpovědi na otázky. Je důležité uvést, že platí zákaz pokládání *sugestivních a kapciózních* otázek. Dokumentace výpovědi je vysoce náchylná na její modifikaci, vyžaduje doslovné zapisování, bez zkreslující stylistické a literární úpravy vyslychajícím. Další možnosti dokumentace lze realizovat pomocí technických

prostředků, zvukových nebo audiovizuálních. Podle Strause a kol.¹ jsou základními zásadami při sepisování protokolu o výslechu tyto: *výstižnost, objektivnost, autentičnost, přesnost, jednoznačnost a úplnost*. Jiné základní zásady dokumentace výslechu definuje Němec:² *včasnost provedení dokumentace výslechu, nenahraditelnost dokumentace, objektivnost a úplnost*.

Dokumentace výslechu nesmí být v rozporu s ustanovením § 2 odst. 5 TŘ, dle kterého má vyslychající povinnost zjišťovat všechny okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch obviněného. Trestním řádem dané náležitosti protokolu jsou uvedeny v ustanoveních § 55 a následujících, a s ohledem na postavení vyslychaného v trestním řízení v ustanoveních § 90-95 u obviněného a § 97-104 u svědka. Poučení vyslychaného musí odpovídat jeho procesnímu postavení v trestním řízení.³

Protokol výslechu je možné sepisovat několika způsoby, jsou jimi:

- sepsání protokolu po ukončení výslechu,
 - o poznámky v průběhu, riziko zkreslení, vhodné při kratších výpovědích, přesnost, úplnost,
- sepisování protokolu slovo za slovem v průběhu výslechu,
 - o narušuje plynulost a ztěžuje navázání psychického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným,
- sepisování protokolu v průběhu v průběhu výslechu po částech,
 - o kombinace předchozích typů dokumentace výslechu, nejlepší předpoklady ke kvalitní dokumentaci.

Specifika výslechu při vyšetřování trestného činu pojistného podvodu

Výslech je, vedle kriminalistické expertizy a spolupráce policisty se znalcem, nejvýznamnější kriminalisticko-taktickou metodou při objasňování trestného činu pojistného podvodu. Při vedení šetření k objasnění pojistného podvodu se vyslychající běžně setká s výše uvedenými druhy výslechu, a to jak z pohledu procesního postavení vyslychaného, tak z pohledu výše uvedených kriminalisticko-taktických hledisek (věk, kriminální zkušenost, mentální úroveň a fyzický stav).

Příprava výslechu v souvislosti s trestným činem pojistného podvodu je náročná na obsahovou etapu přípravy, kdy se vyšetřovatel musí seznámit se všemi shromážděnými důkazy a provést jejich analýzu, zejména analyzuje dokumentaci zajištěnou z pojišťovny vč. pojistných podmínek a související legislativy. Zároveň je zásadní provést analýzu osoby vyslychaného ke zjištění, zda má kriminální zkušenosti s pojistnými podvody. Důkladná analýza má silný dopad na zpracování souboru otázek. Při výslechu poškozeného, zástupce pojišťovny, není úkon složitý, zpravidla následuje, až po písemném vyžádání vyjádření pojišťovny k zaslaným písemným dotazům, týkajících se podmínek pojištění, komunikace pojištěného/poškozeného

¹ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 124-125.

² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. 1. vydání. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 369-370.

³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. 1. vydání. Praha: ABOOK s.r.o., 2017, s. 368-369.

nebo jiných účastníků s pojišťovnou, stavem likvidace škodní události, výší škody aj. Důvodem je, že jednotlivé procesy související se škodní událostí jsou prováděny různými specializovanými odděleními, zaměstnanci, přičemž není vhodné všechny předvolat. Z toho důvodu je případný výslech prováděn zpravidla v případech, kdy policejní orgán potřebuje objasnit určité související okolnosti, které nejsou policejnímu orgánu jasné. Organizačně-materiální příprava je vhodná pro kvalitní provedení výslechu.

Typickými výslechovými situacemi jsou:

- poškozený chce vypovídat a podává pravdivou a úplnou výpověď,
- podezřelý/obviněný nechce pravdivě vypovídat a pravdivě nevypovídá.

Konkrétní a nejčastější situace je taková, že podezřelý vypovídá, k jednání se doznává, **popírá úmysl uvést nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčet**, a to v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, likvidací pojistné události či uplatnění práva na pojistné plnění (nebo obdobné plnění). Zároveň odmítá **úmyslné předstírání nebo vyvolání** pojistné události, stejně tak úmyslné **udržování stavu** vyvolaného pojistnou událostí.

Z pohledu kriminalistické taktiky je zásadní využít všechny dostupné kriminalisticko-taktické postupy výslechu, aby vyslychaná osoba chtěla vypovídat a vypovídala pravdivě a relativně úplně. Využití obligatorních taktických postupů výslechu je samozřejmostí (formování kontaktu vyslychajícího s vyslychaným; analýza výpovědi v průběhu výslechu), z fakultativních taktických postupů přichází řada na psychologické působení na vyslychaného k překonání jeho orientace vypovídat lživě, nebo pokud odmítá vypovídat. Největší využitelnosti se dostává těmto uvedeným dílčím kriminalisticko-taktickým postupům:

- *Využití stavu emocionálního napětí.*
- *Odhalení, objasnění a odstranění příčin nepravdivé výpovědi.*
- *Stimulování kladných vlastností.*
- *Využití vnitřních rozporů výpovědi a rozporů výpovědi s jinými důkazy.*
- *Využití reflexivního myšlení lživě vypovídajícího.*

Výslech svědka

Plán výslechu a taktika výslechu svědků, v souvislosti s trestnými činy pojistného podvodu v oblasti motorových vozidel, jsou velmi individuální. Svědci mohou být např. osoby kompetentní k verifikaci originality určité listiny nebo dokumentu (účetní doklady, řidičské průkazy, lékařské zprávy, technické průkazy, osvědčení o registraci vozidla, kupní smlouva, jiné druhy smluv atd.), ale i k objasnění jiných okolností souvisejících s jednáním nesoucím znaky pojistného podvodu. Nejčastěji jsou svědky:

- **Zaměstnanci servisu** (příjímací technici, vedoucí servisů, účetní):
 - o zjištění stavu vozidla před vznikem škodní události a po vzniku škodní události; zjištění způsobu opravy v souvislosti s fakturací škodní události; zjištění délky doby zapůjčení náhradního vozidla a informací o náhradním vozidle; zajištění originálních účetních dokladů ke komparaci s doklady zaslanými při uplatnění práva na pojistné plnění vč. ověření zda nedošlo k dobropisu faktury nebo jejímu stornu, aj.

- **Zaměstnanci pojišťovny nebo osoby zajišťující související činnost** (mobilní a stacionární technici; likvidátoři; zaměstnanci na pobočkách pojišťoven aj.):
 - o Objasnění okolností souvisejících s uplatněním práva na náhradu škody, s ohledem na jednání obviněného i dalších subjektů, které vystupují jeho jménem.
 - o Technici pojišťoven, kteří provádí prohlídku vozidel po vzniku škodní události, se vyjadřují zejména k obviněným uvedenému rozsahu souvisejícího i nesouvisejícího poškození se škodní událostí při prováděné prohlídce.
 - o Výsledky likvidátorů vedou k objasnění okolností z hlediska procesu likvidace, pojistných podmínek a souvisejícího jednání obviněného, zejména pokud jde o vzájemnou telefonickou nebo písemnou komunikaci.
- **Zprostředkovatelé pojištění**
- Objasnění okolností vzniku, změny pojistné smlouvy nebo uplatnění škodní události v případech zplnomocnění zprostředkovatele pojištění.
- Základní sestav dotazů je následující:
 - Kde, kdy, kdo a jak sjednal pojistnou smlouvu a za jakých okolností?
 - Co bylo předmětem pojištění?
 - Jaké pojistné podmínky upravují sjednané pojištění? Jakým způsobem byl pojištěný seznámen s pojistnými podmínkami?
 - Kdo byl přítomen sjednání pojištění?
 - Jaký byl fyzický stav předmětu pojištění v případě, že ho viděl?
 - Byla pořízena fotodokumentace předmětu pojištění před vstupem do pojištění? Pokud ano – proč, kým, kde, kdy a jakým způsobem?
 - Jaké byly doloženy dokumenty související s pojištěním?
 - Jiné mimořádné nebo podezřelé okolnosti související se vznikem pojistné smlouvy nebo uplatněním práva na pojistné plnění?
- **Policisté (dopravní policie)**
 - o Objasnění okolností situace po vzniku škodní události – dopravní nehody nebo v případech, kdy obviněný navštíví služebnu policie po škodní události, kde hlásí škodní událost, která má souviset se spácháním trestného činu (vandalismus; poškození cizí věci apod.). V takových případech policista se např. policista vyjádří, proč odmítl sepsat oznámení o spáchání trestného činu, k takovým případům dochází v situacích, kdy obviněný hlásí účelově jednání naplňující skutkové znaky trestného činu vandalismu, ale evidentně jde o dopravní nehodu související s provozováním vozidla, jakožto předmětu pojištění.
- **Soudní znalci**
 - o Výsledkem soudního znalce dochází k upřesnění nejasností nebo objasnění údajů a závěrů znaleckých posudků.
- **Účastníci škodní události (náhodní svědci; přímí účastníci)**
 - o Objasnění okolností vzniku škodní události, přičemž je posuzována jejich hodnověrnost a věrohodnost.

- Výslechem je zjišťováno: čeho, kdy, kde a jakým způsobem byli svědky? Jaké jsou jejich vztahy k účastníkům škodní události? Aj.

Výslech poškozeného

Zpravidla nedochází k provádění výpovědi svědků, ale přednostně je vyžádána písemná zpráva od pojišťovny, kde jsou uvedeny odpovědi a vyjádření k položeným dotazům. Vyjádření pojišťovny, prostřednictvím jí pověřeného zástupce, tvoří ucelený komplexní důkazní prostředek, kde jsou uvedeny takové informace, k jejichž zajištění by muselo dojít k provádění výslechu více osob, zaměstnanců pojišťoven, z důvodu specializace jejich činností. Soubor otázek se vztahuje ke vzniku pojištění, likvidaci škodní události, způsobu uplatnění práva na pojistné nebo obdobné plnění, výši hrozící nebo vzniklé škody apod.

- Částečně shodné s výslechem zaměstnance pojišťovny nebo osob zajišťující související činnost. Viz výslech svědka.
- Primárně je cílem zjistit:
 - způsob uzavření a rozsah pojištění,
 - charakter pojistné smlouvy a její právní aspekty,
 - kde, kdy a kým byla škodní událost oznámena pojišťovně a jaké doklady předal pojištěný/poškozený pojistiteli?
 - způsob vystupování oprávněné osoby vůči pojistiteli?
 - verifikaci údajů udávaným pachatelem (pojištěný, poškozený aj.)
 - **v čem je spatřováno porušení pojistných podmínek a podvodné jednání naplňující znaky skutkové podstaty trestného činu pojistného podvodu,**
 - jaké provedl pojistitel vlastní opatření a šetření a s jakým výsledkem?
 - škodu, která vznikla nebo hrozila,
 - zda se poškozený připojuje k trestnímu řízení s návrhem na náhradu škody,
 - případné účasti zaměstnanců pojišťovny na podvodném jednání, aj.

Výslech obviněného

Obviněný obvykle odmítá vypovídat, vypovídá nepravdivě a neúplně, nebo vypovídá a doznává se ke skutkovému ději, ale popírá subjektivní stránku svého jednání, popírá úmysl podvodného jednání.

Cílem výslechu je zjistit:¹

- způsob spáchání pojistného podvodu,
- **subjektivní stránku jednání,**
- způsob naložení s finančními prostředky získanými z pojistného plnění,
- spolupachatele vč. zaměstnanců pojišťovny, zprostředkovatele pojištění, policistů atd.,
- majetkové poměry obviněného apod.

¹ CHMELÍK, Jan, VIKTOR PORADA a VLASTIMIL PRŠAL. *Pojistné podvody. 1. vydání.* Praha: Policie České republiky, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Policejní akademie České republiky v Praze, 2000, s. 22-23.

Závěr

Předkládaný příspěvek si klade za cíl upozornit na aktuálnost problematiky vyšetřování trestných činů pojistných podvodů v pojištění motorových vozidel a definovat specifika aplikace pravděpodobně nejvýznamnější kriminalisticko-taktické metody, kterou je *výslech*.

Autor příspěvku, dle vybrané dostupné odborné literatury, zpracovávající velmi dostatečně a kvalitně teoretické základy výslechu, stručně shrnul v první části příspěvku obecné znalosti, jejichž teoretická znalost je základním předpokladem úspěšné aplikace kriminalisticko-taktické metody výslechu. Druhá část je specificky zaměřena na výslech v souvislosti s vyšetřováním trestného činu pojistného podvodu.

Výslech je, vedle kriminalistické expertizy a spolupráce policisty se znalcem, *nejvýznamnější kriminalisticko-taktickou metodou při objasňování trestného činu pojistného podvodu*. Za další významné kriminalisticko-taktické metody lze považovat prověrku výpovědi na místě, ohledání místa a věci, rekognici nebo domovní prohlídku. Při vedení šetření k objasnění pojistného podvodu se vyslychající běžně setká s výše uvedenými druhy výslechu, a to jak z pohledu procesního postavení vyslychaného, tak z pohledu výše uvedených kriminalisticko-taktických hledisek (věk, kriminální zkušenost, mentální úroveň a fyzický stav).

Typická vyšetřovací situace je taková, že *podezřelý vypovídá*, k jednání se doznává, *popírá úmysl* uvést nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčet, a to v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy, likvidací pojistné události či uplatnění práva na pojistné plnění (nebo obdobné plnění). Zároveň *odmítá úmyslné předstírání nebo vyvolání pojistné události*, stejně tak úmyslné udržování stavu vyvolaného pojistnou událostí. Příprava výslechu v souvislosti s trestným činem pojistného podvodu je *náročná na obsahovou etapu přípravy*, kdy se vyšetřovatel musí seznámit se všemi shromážděnými důkazy a provést jejich analýzu, zejména analyzuje dokumentaci zajištěnou z pojišťovny vč. pojistných podmínek a související legislativy. *Plán výslechu a taktika výslechu svědků*, v souvislosti s trestnými činy pojistného podvodu v oblasti motorových vozidel, *jsou velmi individuální*. Svědci mohou být např. osoby kompetentní k verifikaci originality určité listiny nebo dokumentu (účetní doklady, řidičské průkazy, lékařské zprávy, technické průkazy, osvědčení o registraci vozidla, kupní smlouva, jiné druhy smluv atd.), ale i k objasnění jiných okolností souvisejících s jednáním nesoucím znaky pojistného podvodu.

Nejvýznamnějšími druhy výslechu v procesu objasňování a dokazování pojistných podvodů v oblasti autopojištění jsou výslech poškozeného, který zpravidla disponuje množstvím důkazních prostředků, a vše směřuje k výslechu obviněného, jehož cílem je získat absolutně pravdivou výpověď, zejména ve vztahu k subjektivní stránce spáchaného trestného činu.

Literatura a zdroje

- HRADEC, Milan. *Pojistné podvody. 1. vydání.* Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2014. 102 s. ISBN 978-80-7408-089-0.
- CHMELÍK, Jan, Viktor PORADA a Vlastimil PRŠAL. *Pojistné podvody. 1. vydání.* Praha: Policie České republiky, Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Policejní akademie České republiky v Praze, 2000. 96 s.
- KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědí na místě. 1. vydání.* Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. 74 s. ISBN 80-7251-221-8.
- KONRÁD, Zdeněk, NĚMEC, Miroslav a František NOVOTNÝ. *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu. 1. vydání.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. 98 s. ISBN 978-80-7251-294-2.
- MICHÁLEK, Luděk. *Přehled informačních systémů využívaných službou kriminální policie a vyšetřování České republiky. 1. vydání.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2012. 80 s. ISBN 978-80-7251-386-4.
- MUSIL, Jan a kol. *Kriminalistika – vybrané problémy teorie a metodologie.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2001. 309 s. ISBN 80-7251-080-0.
- NĚMEC, Miroslav a kol. *Kriminalistická dokumentace. 1. vydání.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. 142 s. ISBN 978-80-7251-307-9.
- NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze. 1. vydání.* Praha: ABOOK s.r.o., 2017. 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.
- NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty. 1. vydání.* Praha: EUROUNION, s.r.o., 2004. 328 s. ISBN 80-7317-036-1.
- NĚMEC, Miroslav. *Ohledání a práce na místě činu. 1. vydání.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 132 s. ISBN 978-80-7251-337-6.
- NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin. 1. vydání.* Praha: Naše vojsko, vydavatelství a nakladatelství, s. p., 1995. 224 s. ISBN 80-206-0472-3.
- NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti.* Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003. 136 s. ISBN 80-7251-141-6.
- PORADA, Viktor; STRAUS Jiří et al. *Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy).* Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0.
- RÁBEK, Vlastimil. *Interakce lidského těla s interiérem vozidla. 1. vydání.* Olomouc: Vlastimil Rábek, 2009. 256 s. VPRA-SCP-2009-06-01.
- RÁBEK, Vlastimil. *Vybrané postupy analýzy dopravních nehod. 1. vydání.* Olomouc: Vlastimil Rábek, 2009. 217 s. VPRA-SCP-2009-06-02.
- RÁBEK, Vlastimil. *Analýza příčin vzniku a průběhu škodných událostí v oboru pojištění motorových vozidel. 1. vydání.* Olomouc: Vlastimil Rábek, 2012. 367 s. ISBN 978-80-904944-0-4.
- STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická technika. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 431 s. ISBN 978-80-7380-052-9.
- STRAUS Jiří a kol. *Kriminalistická metodika. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 315 s. ISBN 978-80-7380-124-3.

- STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6.
- VYSKOČIL, Martin. Problematika pojistných podvodů v teorii a praxi. In: Policejní akademie České republiky v Praze. *Pokroky v kriminalistice 2015: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 14. 4. 2015, s. 323-334. ISBN 978-80-7251-442-7.
- VYSKOČIL, Martin. Psychologie osobnosti a motivace pachatele trestného činu podvodu. In: Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství. *Junior Forensic Science Brno 2016: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. 8. Odborná konference doktorského studia. 1. vydání. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství, 21. 4. 2016, s. 326-339. ISBN 978-80-214-5336-4.
- VYSKOČIL, Martin. Aktuální problémy při vyšetřování pojistných podvodů a statistické vymezení pachatele pojistného podvodu. In: Policejní akademie České republiky v Praze. *Pokroky v kriminalistice 2017: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké kriminalistické konference*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 12. - 13. 9. 2017. s. 327-337. ISBN 978-80-7251-485-4.
- VYSKOČIL, Martin. Forensic and psychological aspects of fraud offender. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2017, č. 4, s. 143-156. ISSN 1801-8211.
- VYSKOČIL, Martin. Forezně psychologické aspekty pachatele pojistného podvodu a jeho indikace. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2018, č. 1, s. 27-39. ISSN 1801-8211.

RESUMÉ

Přehledový článek je věnován kriminalisticko-taktické metodě výslechu, a to jak v obecné rovině, tak zejména v rovině specifické ve vztahu k trestným činům pojistného podvodu v segmentu pojištění motorových vozidel. Výslech je nejrozšířenější metodou kriminalistické praxe, v určitých případech je jediným prostředkem k získání důkazů k objasnění věci.

První část příspěvku je obecným vymezením kriminalisticko-taktické metody výslechu a obsahuje obecné vymezení pojmu, cílů, druhů, přípravy, stádií, taktiky a dokumentace výslechu.

Druhá část příspěvku svým charakterem doplňuje první část příspěvku a zaměřuje se na specifika kriminalisticko-taktické metody výslechu ve vztahu k objasňování a dokazování pojistných podvodů v segmentu pojištění motorových vozidel. Zejména k přípravě výslechu, typickým výslechovým situacím a individuálním přístupům k výslechu svědků, poškozeného a obviněného.

Klíčová slova: pojistný podvod, kriminalistika, příprava, typické situace, taktika, výslech, pojištění motorových vozidel.

S U M M A R Y

VYSKOČIL, Martin: FORENSIC TACTICAL METHOD OF INTERROGATION IN RELATION TO INVESTIGATION OF THE CRIME OF INSURANCE FRAUD

The review article is devoted to the forensic tactical method of interrogation, in the general terms and especially at the level specific to the crimes of insurance fraud in the motor vehicle insurance segment. Criminal interrogation is the most commonly used method of forensic practice, in some cases the only way of obtaining evidence to clarify the case.

The first part of the paper deals with a general definition of the forensic tactical method of interrogation and contains a general definition of the concept, objectives, types, preparations, stages, tactics and documentation of interrogation.

The second part of the paper complements the first part of the paper and focuses on the specificities of the forensic tactical method of interrogation in relation to the clarification and establishing proof of insurance frauds in the segment of motor vehicle insurance. Especially for the preparation of interrogation, typical interrogation situations and individual approaches to witness examination, injured party and the accused.

Key words: insurance fraud, criminalistics, preparation, typical situations, tactics, interrogation, insurance of motor vehicles.